

Bulletin 17/92

ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD

MEMORANDUM

k ohrožení realizace programového prohlášení vlády České republiky

Systém státní podpory v oblasti vědy a technologii v České republice musí být podroben transformaci směřující k vytvoření struktury obvyklé v demokratických státech s tržní ekonomikou.

Ve vyspělých zemích je pečе o formulaci společné koncepce a strategie vědy i technologií koordinována obvykle jedním orgánem. Obdobně je tomu i v Evropském společenství (Generální ředitelství XII pro vědu, výzkum a technologie), OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) a jiných organizacích. V převážné většině zemí existují rady pro vědu a technologie, které kromě jiného přispívají ke koordinaci zájmů výzkumné obce, veřejnosti a státní správy.

ČNR a vláda České republiky takový proces po listopadu 1989 zahájily. V zásadách politiky vlády ČR v oblasti vědy, výzkumu, rozvoje techniky a technologií, schválených v dubnu 1991 i v navazujících opatřeních byly využity zkušenosti z rozvinutých zemí i skupiny expertů členských států OECD. Moderní principy účasti státu na podpoře výzkumu a vývoje technologií byly vyjádřeny i v zákonu č. 300/92 Sb. o státní podpoře vědecké činnosti a vývoje technologií, který Česká národní rada schválila v květnu 1992.

Na toto pojety navázalo i programové prohlášení nové vlády ČR, i když v částech týkajících se vědy a výzkumu bylo velmi stručné a málo konkrétní. Dosavadní správný vývoj byl však nyní, jak se zdá, přerušen. Vládní návrh zákona ČNR o opatřeních v soustavě ústředních orgánů státní správy České republiky rozděluje kompetence pro vědeckou činnost a vývoj technologií mezi MŠMT a MHDS. Schválením zákona by došlo k narušení přirozených a potřebných vzájemných vazeb vědy a technologií. Za změnu kursu lze považovat i neplnění úkolů uložených zákonem č. 300/92 Sb., podle něhož měla vláda do 29. srpna 1992 jmenovat Radu vlády ČR pro vědeckou činnost a vývoj technologií. Dospud se tak nestalo. Vláda dokonce připravuje novelu i tohoto zákona, přestože zahraniční odborníci požádání naší vládou nebo EC o stanoviska jednotně považují návaznost vědy a technologií za podstatnou.

Vše nasvědčuje tomu, že cílem již není vytvoření systému obvyklého v hospodářsky vyspělých demokratických státech, nýbrž něco úplně jiného.

Z výše uvedeného vyplývá, že k transformaci systému státní podpory vědecké činnosti a vývoje technologií je nutno zabezpečit plnění programového prohlášení vlády, k němuž zákon č. 300/92 Sb. vytváří nutné legislativní předpoklady.

Termín jmenování Rady vlády České republiky pro vědeckou činnost a vývoj technologií, 29. 8. 1992, nebude dodržen. Přitom již v září začne příprava rozpočtu České republiky na příští rok. Tato Rada navrhuje nejen přidělení účelových finančních prostředků pro tuto oblast, ale také výši institucionálních prostředků pro vědecké činnosti a vývoj technologií. Rada má také navrhovat vládě složení předsednictva Grantové agentury, která má pro rozpočtové účely postavení ústředního orgánu státní správy.

V současné době je věda pěstována zejména na vysokých školách, v ústavech akademie věd a v některých státních výzkumných ústavech. Financování vysokých škol je založeno převážně na zaměření studia a počtu studentů a nepřihlíží k vědecké činnosti. Pro demonopolizaci vědy v souladu s programovým prohlášením vlády je třeba podporu vědy na vysokých školách podstatně rozšířit. Prostředky i metody pro toto rozšíření poskytně především Grantová agentura podle zákona č. 300/92 Sb. Její ustavení má tedy vysokou prioritu.

Význam ustavení Rady vyplývá i z expertního doporučení Světové banky*), kde je vyžadováno „urychlené ustavení fóra, na kterém nejlepší nápadů klíčových veřejných činitelů, obchodních manažerů, vedoucích vědeckých a technologických komunit mohou být podrobeny společné kritice, otevřeně vyjádřeny a diskutovány a ze kterého by mohla vzejít dohoda o tom, co je kritické, co důležité a co není tak naléhavé“. Tedy urychlení prací na ustavení Rady. V souladu s kompetenčním zákonem je nutné určit pravomoce pro provedení prvních kroků realizace zákona č. 300/92. Zodpovědná část ústředního orgánu státní správy, která to bude zajišťovat, musí spolupracovat s ostatními ministerstvy v otázkách vědy a jejího využití.

Překonání nezdravé odloučenosti vědy od vysokých škol, požadované rovněž zahraničními expertizami, vyžaduje dořešení celé řady otázek v rámci MŠMT tak, aby v souhlase se zprávou EC**) došlo k „vybudování plynulého přechodu mezi pedagogickým a badatelským systémem VŠ a ústavů Akademie“. Je třeba vytvořit podmínky pro podporu vědy na vysokých školách, pro vytváření společných vědeckých pracovišť Akademie a vysokých škol, pro přednostní podporu společných projektů, pro systematický připravenou mobilitu pracovníků mezi institucemi, pro rovnopravnost pedagogické a vědecké kvalifikace na vysokých školách i v Akademii, definování pracovních poměrů většiny vědecko-pedagogických a vědeckých pracovníků na dobu určitou, uskutečňování vědecké výchovy především na hodnotných pracovištích vědy a vývoje technologií, významně zastoupení v nejvyšších orgánech Akademie a vysokých škol.

Podpora vědy na vysokých školách se musí opírat o systém jejich financování podle vědecké činnosti, o pojetí doktorantského studia především jako počátku samostatné vědecké činnosti, nejen jako pouhého pokračování VŠ vzdělávání a o hodnocení vědecko-pedagogických pracovníků také podle vědecké výkonnosti. To by se mělo promítat i do VŠ zákona.

SOUHRN

V zájmu plnění programového prohlášení vlády žádáme ČNR a vládu:

1. Neprodleně jmenovat Radu vlády České republiky pro vědeckou činnost a vývoj technologií podle zákona č. 300/92 Sb.
2. Zabezpečit ustavení a činnost Grantové agentury zřízené tímto zákonem.
3. Vytvořit podmínky pro překonání nezdravé odloučenosti vědy od vysokých škol, především organizačním zajištěním rozvoje vědy na VŠ a účasti pracovníků Akademie na výuce a rozvoji vědy na VŠ.
4. Zachovat návaznost vědy a vývoje technologií ve smyslu zákona č. 300/92 Sb.
5. Dokud nedojde ke zákonem upravám nových, po listopadu 1989 přijatých zákonů, je třeba postupovat ve shodě se zásadami platnými v právním státě.

Prezidium ČSAV
V Praze dne 31. srpna 1992

*) Notes on Higher Education and Scientific Research in CSFR, World Bank, SAL Preappraisal Mission, April 1991.

**) Zpráva evropské mise v Československu koordinované Evropskými společenstvími pro otázky vědy a technologií, vedené Dr. Pierre Volfinem, místopředsedou CNRS pro vědy o životě.

Ze zápisu mimořádného zasedání Výboru prezidia pro řízení pracovišť ČSAV konaného dne 3. září 1992

Mimořádné zasedání Výboru prezidia pro řízení pracovišť ČSAV zahájil a řídil V. Hančil, předseda Výboru prezidia.

I. Návrh metodiky rozdělení rozpočtových prostředků Akademie na rok 1993

Projednávání předloženého návrhu uvedl J. Veprek, který konstatoval, že Ekonomická rada a příslušní místopředsedové ČSAV podrobně projednali úpravu a doplnění tohoto návrhu podle připomínek posledního zasedání Výboru prezidia a dospěli ke třem možným variantám rozdělení zůstatku institucionálních neinvestičních prostředků na jednotlivá pracoviště, a to:

1. poměrem částek rozepsaných v rozpočtu na rok 1992,
2. poměrem částek upravených dle volných kapacit (tj. kapacit zbyvajících po odpočtu kapacit vázaných na grantové projekty a jiné významné projekty),
3. poměrem zůstatků celkových neinvestičních instucionálních prostředků (dle jednotlivých pracovišť a dle rozpočtu roku 1992) snížených o institucionální neinvestiční prostředky schválené pro rok 1993 na grantové projekty a jiné významné projekty.

V obsáhlém diskusi se členové Výboru prezidia shodli na tom, že je třeba přijmout řešení, které by podporovalo dosavadní linii omezování početních stavů akademických pracovišť a zároveň ponechávalo ředitelům pracovišť dostatečný prostor pro účelné usměrnování jejich dalšího vývoje. Bylo proto rozhodnuto přijmout variantu 3. za předpokladu, že její vhodnost a použitelnost bude potvrzena ověřovacími výpočty, a s doplněním, že ke snížení počtu pracovišť v průběhu roku 1992 bude při rozpisu rozpočtových prostředků přihlédnuto pouze v případech, kdy toto snížení přesáhlo ke dni 31. 5. 1992 15 procent přepočteného počtu pracovníků, stanoveného k 1. 1. 1992. Pokud jde o financování společných pracovišť, bylo rozhodnuto financovat Základní knihovnu – ÚVI, Katedru jazyků a Encyklopédický institut stejným způsobem jako vědecká pracoviště, kdežto ostatní společná pracoviště servisního charakteru formou příspěvkového režimu. V dalším seznámil M. Straškraba Výbor prezidia s návrhem pokynů pro přípravu tzv. jiných výzkumných projektů. Výbor s tímto návrhem vyslovil po dílčích připominkách souhlas a stanovil postup jeho dopracování.

Výbor prezidia

1. schvaluje metodiku rozdělování rozpočtových prostředků Akademie na rok 1993 s úpravami ve znění předloženého doplňovacího návrhu a připomínek z diskuse,

2. schvaluje harmonogram prací na rozpočtu Akademie na rok 1993 podle předloženého návrhu,
3. schvaluje předběžný návrh pokynů pro přípravu návrhů jiných výzkumných projektů s tím, že K. Jungwirth, M. Straškraba a A. Kostlán tento návrh dne 7. 9. 1992 ve spolupráci s představiteli Grantové agentury upraví dle připomínek, ve dnech 8.–10. 9. 1992 jej projednat na poradách s řediteli a předsedy vědeckých rad pracovišť ČSAV a dne 11. 9. 1992 zajistí místopředsedové a vědecký sekretář konečnou úpravu a vydání pokynů,
4. ukládá J. Veprekovi předložit příštímu zasedání Výboru prezidia ověřovací výpočty podle schválené metodiky rozpočtu.

II. Problematika zahraničních grantů na pracovištích ČSAV

Předloženou zprávu uvedl J. Svoboda, který sdělil, že materiál byl upraven podle připomínek z posledního jednání Výboru prezidia a zejména byla vyřešena sporná otázka vlastnictví poskytnutých grantových prostředků. V diskusi byl s předloženým materiálem vysloven souhlas. Dílčí připomínky se týkaly toho, aby v úvodu materiálu byly přesně rozlišeny a charakterizovány typy zahraničních grantů podle vztahu jejich nositelů k pracovištěm ČSAV a dále toho, aby účast vědecké rady byla soustředěna na rozhodování o přijetí zahraničního grantu a nikoli na běžné disponování s grantovými prostředky.

Výbor prezidia

1. bere na vědomí předloženou důvodovou zprávu,
2. souhlasí s doporučením pro přijímání a využívání zahraničních grantů na vědeckých pracovištích ČSAV podle přílohy II. předloženého návrhu s připominkami,
3. ukládá P. Vlasákovu informovat o doporučeních Výboru prezidia ve věci zahraničních grantů řediteli vědeckých pracovišť ČSAV s tím, že další podrobnější informace budou podány na nejbližší poradě vedoucích technicko-hospodářských správ pracovišť.

V závěru jednání přednesli V. Hančil, M. Straškraba a V. Fučík informace o dalších jednáních, která se týkala Memoranda prezidia ČSAV o ohrožení realizace programového prohlášení vlády České republiky v oblasti vědy ze dne 31. 8. 1992 a některých dalších otázek.

Informace o mezinárodních programech kanadské Rady pro přírodní a technické vědy (NSERC)

Kanadská Rada pro přírodní a technické vědy vyhlašila soubor mezinárodních programů, z něhož pro pracovníky ČSAV vyplývají tyto možnosti a nabídky:

Podpora na mezinárodní vědeckou výmenu

NSERC může poskytovat kanadským vědcům podporu na úhradu pobytových nákladů zahraničního vědce na dobu 1–6 měsíců. Zahraniční kandidát musí být nominován vědeckým pracovníkem některé kanadské univerzity.

Mezinárodní stipendia

NSERC poskytuje stipendia na postdoktorantské pobyt na kanadských univerzitách v trvání až 2 let. Žadatelé mohou být mladí vědeckí pracovníci, kteří v posledních 4 letech získali na zahraniční univerzitě doktorát v přírodních či technických vědách. Žádosti je třeba poslat přímo na vybranou kanadskou univerzitu, a to vždy do 15. listopadu.

Stipendia ke studijnímu pobytu v kanadských státních laboratořích

Jde o stipendia umožňující studijní pobyt a vědeckou práci v kanadských federálních výzkumných laboratořích v trvání 1 nebo 2 let. Kandidáti mohou být vědeckí pracovníci, kteří v posledních 5 letech získali titul PhD nebo odpovídající kvalifikaci v přírodních nebo technických vědách.

Dokumenty informace lze získat u potenciálních kanadských hostitelů nebo přímo u NSERC (adresa: Natural Sciences and Engineering Research Council of Canada, 200 Kent Street, Ottawa, CANADA K1A 1H5, fax (613) 992-5337).

Oznámení

Zlevněné publikace ze všech vědních oborů bude prodávat nakladatelství Academia od 22. září do 9. října 1992 — galerie Academie, Na perštýně 18, Praha 1-Staré Město. Otevřeno v pondělí až pátek od 10 do 17,30 hodin.

Elementární analyzátor PE 2400 — Ústav makromolekulární chemie ČSAV

Výzva k míru v Bosně a Hercegovině a k uklidnění na Balkáně

Od mezinárodního uznání Bosny a Hercegoviny jako nezávislého státu se akce bývalé jugoslávské armády a srbských nepravidelných jednotek vyhrotily v otevřenou agresi. Množství měst a vesnic bylo vypáleno nebo srovnáno se zemí, hlavní město Sarajevo, Mostar a další jsou pod stálou palbou a leteckými útoky. Mešity, katolické kostely, kulturní památky, nemocnice a TV centra jsou vyřazeny z provozu. Oběti na životech civilistů, zejména muslimů a Chorvatů jdou do tisíců. Obyvatelé zničených měst stojí tváří v tvář pomalé smrti. Počet utečenců a bezdomovců vzrostl na 1,3 milionu, což je největší exodus v Evropě od II. světové války. Krveprolívání a lidské utrpení dosáhly apokalyptického měřítka. Etnické „čištění“ celých regionů vytvárá vzdálenost s vytvářením „Velkého Srbska“.

Lidská solidarita nám ukládá okamžitě jednat proti útočníkům a pomoci obětem. Je to morální povinnost a kategorický imperativ naší doby.

V Bosně a Hercegovině je kritický nedostatek potravin a brzy tomu tak bude i v Chorvatsku. Apelujeme proto na vlády a humanitární organizace, aby bezodkladně poskytly pomoc uprchlíkům z těchto území. Hranice demokratických států budou vždy otevřeny témuž neštastným lidem.

Vyzýváme všechny vlády, a zvláště vládu USA a zemí Evropského společenství, aby využily svého vlivu a moci k zastavení brutálních útoků Srby ovládané bývalé jugoslávské armády. Jejich zbraně musí být zničeny, nebo postaveny pod mezinárodní kontrolu a uprchlíci musejí být navráteni do svých domovů v obou atakovaných státech. Jejich lidská práva musejí být mezinárodně chráněna.

Agresivní války a teritoriální konkvy jsou nepřijatelné v dnešní době nových horizontů mezinárodní spolupráce, které se před námi otvírají po skončení období studené války.

Proto apelujeme na vlády všech demokratických zemí, aby použily všechny účinné formy nátlaku na Bělehrad, jež by zastavily politiku agrese vůči sousedům a zabránily útlaku menšin. Na druhé straně se však zdají nevyhnutelné problémy a konflikty ve větších regionech, jejichž výsledkem jsou miliony uprchlíků v Kosovu, (Albánci), Sandžaku, (muslimové), a Vojvodině (Maďaři a Chorvati). Nové státy vznikající na území bývalé Jugoslávie budou diplomaticky uznány jen tehdy, budou-li respektovat územní integritu svých sousedů, zachovávat lidská práva a posilovat demokratické instituce. Práva menšin musejí být přísně zachovávána. Demokratický vývoj v nových státech bude podporován a povzbuzován mezinárodním společenstvím, které bude také garantem míru a stability na Balkáně.

květen 1992

Abdu Salam
Nobel Laureate 1979
(Physics)

Vladimir Prelog
Nobel Laureate 1975
(Chemistry)

Jerome Karle
Nobel Laureate 1985
(Chemistry)

Linus Pauling
Nobel Laureate 1954
(Chemistry)
Nobel Laureate 1962
(Peace)

Herbert A. Hauptman
Nobel Laureate 1985
(Chemistry)

Johann Deisenhofer
Nobel Laureate 1988
(Chemistry)

Dudley Herschbach
Nobel Laureate 1986
(Chemistry)

Jack Steinberger
Nobel Laureate 1988
(Physics)

Elias J. Corey
Nobel Laureate 1990
(Chemistry)

Donald A. Glaser
Nobel Laureate 1960
(Physics)

Yuan T. Lee
Nobel Laureate 1986
(Chemistry)

John C. Polanyi
Nobel Laureate 1986
(Chemistry)

Daniel Nathans
Nobel Laureate 1978
(Medicine)

Rita Levi-Montalcini
Nobel Laureate 1986
(Medicine)

W. Arber
Werner Arber
Nobel Laureate 1978
(Medicine)

Felix Bloch
Milton Friedman
Nobel Laureate 1976
(Economics)

Maurizio Mattioli
Klaus von Klitzing
Nobel Laureate 1985
(Physics)

Robert Huber
Nobel Laureate 1988
(Chemistry)

Howard M. Temin
Nobel Laureate 1975
(Medicine)

Edward M. Purcell
Nobel Laureate 1952
(Physics)

Renato Dulbecco
Nobel Laureate 1975
(Medicine)

Tadeus Reichstein
Nobel Laureate 1950
(Medicine)

Jean-Marie Lehn
Nobel Laureate 1987
(Chemistry)

David H. Hubel
Nobel Laureate 1981
(Medicine)

Leon M. Lederman
Nobel Laureate 1988
(Physics)

Norman E. Borlaug
Nobel Laureate 1970
(Peace)

Max F. Perutz
Nobel Laureate 1962
(Chemistry)

James D. Watson
Nobel Laureate 1962
(Medicine)

Paul Berg
Nobel Laureate 1980
(Chemistry)

Burton Richter
Nobel Laureate 1976
(Physics)

Glenn T. Seaborg
Nobel Laureate 1951
(Chemistry)

H. Gobind Khorana
Nobel Laureate 1968
(Medicine)

Adolfo Perez Esquivel
Nobel Laureate 1980
(Peace)

Herbert C. Brown
Nobel Laureate 1979
(Chemistry)

Simon van der Meer
Nobel Laureate 1984
(Physics)

Hartmut Michel
Nobel Laureate 1988
(Chemistry)

P. G. de Gennes
Nobel Laureate 1991
(Physics)

Philip W. Anderson
Nobel Laureate 1977
(Physics)

D. Carleton Gajdusek
Nobel Laureate 1976
(Medicine)

William A. Fowler
Nobel Laureate 1983
(Physics)

Nadine Gordimer
Nobel Laureate 1991
(Literature)

Czeslaw Milosz
Nobel Laureate 1980
(Literature)

<i>J. Tinbergen</i>	<i>Georges Köhler</i>	<i>Brian Josephson</i>
Jan Tinbergen Nobel Laureate 1969 (Economics)	Georges Köhler Nobel Laureate 1984 (Chemistry)	Brian Josephson Nobel Laureate 1973 (Physics)
<i>Desmond Tutu</i>	<i>A. M. Cormack</i>	<i>Christian B. Anfinsen</i>
Desmond Tutu Nobel Laureate 1984 (Peace)	A. M. Cormack Nobel Laureate 1979 (Medicine)	Christian B. Anfinsen Nobel Laureate 1972 (Chemistry)
<i>Elie Wiesel</i>	<i>Bertrand Baruch</i>	<i>François Jacob</i>
Elie Wiesel Nobel Laureate 1986 (Peace)	<i>Bertrand Baruch</i>	François Jacob Nobel Laureate 1965 (Medicine)
<i>Stanley Cohen</i>	<i>H. Rohrer</i>	<i>Archer J.P. Martin</i>
Stanley Cohen Nobel Laureate 1986 (Medicine)	H. Rohrer Nobel Laureate 1986 (Physics)	Archer J.P. Martin Nobel Laureate 1950 (Chemistry)
<i>Manfred Eigen</i>	<i>Donald J. Cram</i>	<i>Claude Simon</i>
Manfred Eigen Nobel Laureate 1967 (Chemistry)	Donald J. Cram Nobel Laureate 1987 (Chemistry)	Claude Simon Nobel Laureate 1988 (Literature)
<i>Lawrence R. Klein</i>	<i>Roger Sperry</i>	<i>Julius Axelrod</i>
Lawrence R. Klein Nobel Laureate 1980 (Economics)	Roger Sperry Nobel Laureate 1981 (Medicine)	Julius Axelrod Nobel Laureate 1970 (Medicine)
<i>Leon N. Cooper</i>	<i>James W. Cronin</i>	<i>George D. Snell</i>
Leon N. Cooper Nobel Laureate 1972 (Physics)	<i>James W. Cronin</i>	George D. Snell Nobel Laureate 1980 (Medicine)
<i>Rosalyn S. Yalow</i>	<i>Sidney Altman</i>	<i>James Tobin</i>
Rosalyn S. Yalow Nobel Laureate 1977 (Medicine)	Sidney Altman Nobel Laureate 1989 (Chemistry)	James Tobin Nobel Laureate 1981 (Economics)
<i>George Palade</i>	<i>John Kendrew</i>	<i>Roger Guillemin</i>
George Palade Nobel Laureate 1974 (Medicine)	<i>John Kendrew</i>	Roger Guillemin Nobel Laureate 1977 (Medicine)
<i>J. P. Malady</i>		<i>A. R. Todd</i>
		A. R. Todd Nobel Laureate 1957 (Chemistry)

Na okraj Stanoviska vědecké rady Prognostického ústavu ČSAV (Bulletin č. 13/92)

Je vždy obtížné polemizovat s kolektivem, jehož homogenost je čistě utilitární a má jediný zcela průhledný účel – zachování výzkumného ústavu, a to tím spíše, že tento kolektiv je představitelem pracovníků ústavu – jeho vědeckou radou. Stanovisko vědecké rady Prognostického ústavu však zároveň ostře napadá Výjádření doc. ing. J. Vepřeka, CSc. k odvoláním Ekonomického ústavu a Prognostického ústavu (Bulletin č. 4/92) a proto ho nemohu přejít mlčením.

Až dojemně působí důvod vědecké rady pro vydání tohoto Stanoviska: „ze zde vážné riziko pro vývoj a atmosféru v budoucí Akademii věd ČR. Riziko, ohrožující žádoucí posun ke zkvalitnění vědecké práce, k vytvoření potřebné atmosféry pro uplatnění erudice, talentu a vědomosti, riziko zabřednutí do starých komunistických praktik....“

Nemyslím si, že všichni pracovníci Prognostického ústavu vidi situaci stejně, pokud je mi však známo, že žádoucí posun ke zkvalitnění vědecké práce, k vytvoření potřebné atmosféry pro uplatnění erudice, talentu a vědomosti, riziko zabřednutí do starých komunistických praktik....“

Již studentum ekonomie v padesátých letech bylo jasné, že zaváděná direktivní ekonomika a její ideologické závazky znamená přinejmenším brzdu společenského vývoje; tehdy vzniká Ekonomický ústav ČSAV. Zcela nereálné představy Oty Šika po jeho jmenování ředitelkou Ekonomického ústavu v roce 1961 vytváraly z počátku zděšení a i jejich pozdější rozpracování neprěkročilo hranici politického direktivního řízení ekonomiky prostřednictvím vedoucí ulohy komunistické strany. Účel zřízení Kabinetu prognoz v roce 1984, který byl později přeměněn na Prognostický ústav, je výstižně charakterizován ve Výjádření doc. Vepřeka. Zůstává neoddiskutovatelným faktem, že základní ekonomický výzkum před listopadem u nás nebyl a ani nemohl být vědecký. Jak se tehdy psalo? Pro vědecký přístup není horšího nepřítele než autocensura; jestliže se týkala základních otázek oboru, nebylo zde pro vědu místo. Vědecká rada to obhajuje nutností určitých kompromisů. Ty jsou možné v politice, ale ne v základním výzkumu. Tvrzení, že v předlistopadovém Prognostickém ústavu vládla atmosféra svobody slova

a názorová pluralita, je s tím v přímém rozporu, neboť „nás ústav se tehdy orientoval především na ovlivňování mocenských skupin, na vyvýjení tlaku na ně, aby začaly provádět politiku reform...“. Nelze nevidět, že tím také zároveň této mocenské skupině sloužil a pomáhal tak především k zachování celého komunistického systému, nikoliv k jeho odstranění.

Je možné, že ne všichni pracovníci PgÚ si přáli zachování režimu. Lze to předpokládat u těch, kteří po listopadu odesli do politiky, žurnalistiku, aparátu ministerstev apod., kde ridí a podporují obtížnou, ale nezbytnou ekonomickou transformaci, kterou je jedině možné odstranit škody způsobené komunistickým režimem a postupně se přiblížit ekonomickému a společenskému standardu vyspělých demokratických zemí. Je to však možné předpokládat také u těch ekonomů, kteří zůstali ve vědecké sféře nebo na vysokých školách a tuto transformaci tvrdě kritizují? Je to náhoda, že prakticky všechny oponenty vládního scénáře vypracované na výzkumných ekonomických pracovištích ho kritizovaly za přílišnou razanci při zavádění tržního mechanismu a za prosazování důsledné privatizace a nikoho ani nenapadlo, že postup by mohl být v některých aspektech i rychlejší? Členi představitelé PgÚ označili kupónovou privatizaci jednak za ekonomický nesmysl, jednak za loupež, známé jsou jejich názory na „vhodnější“ kurs koruny, na nutnost restrukturizace před privatizací, za prosazování leasingu místo privatizace, na prosazení privatizace pomocí zaměstnanec akcií, na jejich kritiky a obavy ze zahraničního kapitálu atd. Tady nejde o pluralitu názorů a o vědeckou diskusi, ale o pokus zachovat rozhodující úlohu státu při řízení ekonomických procesů na základě v listopadu odmítnuté ideologie. Je na pováženou, jestliže vědecká rada PgÚ označuje podporu ekonomické transformaci jako vnucovali nové ideologie, které „až příliš připomíná doby infikace stalinismem“.

Nemyslím si shodně s vědeckou radou PgÚ, že členství v komunistické straně by mělo být jediným kritériem schopnosti a viny za minulá bezpráví; zde jistě nelze ze všeobecnou, neboť osud každého se vytvářel specifickým způsobem. Avšak jistě to na každého člena KSC, zejména až do listopadu 1989, vrhá určitý stín; každý, do vstupoval do komunistické strany vyjadřoval dobrovolně podporu existujícímu režimu. V polemice

vědecké rady PgÚ s doc. Vepřekem se mi zdá zvláště nevhodné připomínat vinu nestraníků, „kteří např. nebyli přijati do KSC přesto, že se o to snažili“. Doc. Vepřek patří k těm několika ekonomům, kteří neemigrovali a do strany nevstoupili; nevím, kolikrát mu to bylo nabízeno. Mně byla tato pocta nabízena významným způsobem třikrát, z toho jednou v Ekonomickém ústavu; ani jednou se mé odmítnutí neobešlo bez nepříjemných důsledků. Většinu by mne zajímalo, kolik členů vědecké rady PgÚ nebylo členy KSC, když o doc. Vepřekovi psí, že „jeho ideologickopolitické postuláty včetně formulací velmi připomínají komunistické postoje starého režimu“. Myslím, že odvaha vědecké rady k této charakteristice nepotřebuje komentáře.

Jsem přesvědčen o tom, že požadavek transformační komise, aby základní ekonomický výzkum byl nově a diskontinuálně koncipován pod novým vedením je naprostě správný. Obě odvolány vědeckých rad Ekonomického ústavu ČSAV a Prognostického ústavu ČSAV a zejména pak Stanovisko posledního mne o tom jednoznačně utváruji.

prof. Ing. Zdeněk Pavlik, DrSc.

KONKURS

Ředitel Orientálního ústavu ČSAV vypisuje konkurs na místo odborného pracovníka (vysokoškoláka) se značnou redakční prací při vydávání vědeckých časopisů a sborníků. **Pozadujeme** znalost světových jazyků a edování textů na PC včetně textů čínských.

Přihlášky doplněné životopisem a přehledem praxe zasílejte do 14 dnů od vypsání konkursu na adresu Orientální ústav ČSAV, Lázeňská 4, 118 37 Praha 1.

Vedoucí redaktor: dr. Miroslav Šmidák
Redakteur: dr. Dana Kašáková, CSc., Národní 3,
Praha 1, tel.: 26 62 15
Foto: J. Plecháč • Typo: M. Kouřimský
Sazba: Fortuna, středisko počítačové sazby, Praha
Tisk: Academia Praha
Číslo 17 vychází 21. 9. 1992